

IATĂ, EU FAC UN LUCRU NOU: NU-L RECUNOAȘTEȚI? (Isaia)
Exercițiile Fraternității Comunione e Liberazione
Rimini, 27 aprilie 2018

Notițe din Introducerea ținută de Julián Carrón

«Iată, eu fac un lucru nou: nu-l recunoașteți?»¹ Capacitatea de a-și da seama de lucruri îi aparține naturii umane, face parte din măreția naturii umane care este incomparabilă cu orice altă creatură. Din păcate, de multe ori, predomină în noi scontarea sau superficialitatea. Care, dintre noi, văzând chipurile pictate de Caravaggio, în timp ce ascultăm *Fac ut ardeat cor meum* din *Stabat Mater* a lui Dvořák, nu a simțit toată dorința de a fi acaparat la fel ca acele chipuri, atât de pătrunse de o cunoaștere a lui Cristos care le străpungea până în adâncul sufletului? Dar, – ne gândim noi – cum o să putem ajunge să-L cunoaștem, așa fragili cum suntem? Tocmai de aceea Isus ne oferă o mare consolare: «Aveți nevoie de Spirit. Spiritul este cel care vă va conduce la adevărul întreg».² Atunci, să îi cerem Spiritului să ne conducă la cunoașterea lui Cristos prezent în real, în istorie, să ne înflăcăreze inimile.

Discendi Santo Spirito

Încep prin citirea mesajului de salutări pe care ni l-a trimis Sfântul Părinte: «Cu ocazia cursului anual de Exerciții spirituale pentru membrii Fraternității Comunione e Liberazione, curs care se desfășoară la Rimini, cu titlul „Iată, eu fac un lucru nou: nu-l recunoașteți?”, Sfinția Sa, Papa Francisc, vă adresează salutările sale cordiale și cele mai bune gânduri. El vă invită să faceți o experiență vie de Cristos, prezent în Biserică și în circumstanțele istoriei, prin schimbarea propieri vieți, pentru a putea reînnoi lumea cu forța Evangheliei. Contemplarea chipului lui Isus mort și înviat este ceea ce recompune umanitatea noastră, chiar și pe cea fragmentată de către greutățile vieții, sau pe cea marcată de păcat. Sfântul Părinte le urează celor care urmează carisma regretatului monsenior Luigi Giussani să dea mărturie de iubirea concretă și puternică a lui Dumnezeu, care acționează cu adevărat în istorie și care determină destinul final al acesteia. Și, în timp ce vă cere să vă rugați pentru susținerea ministerului său petrin, invocă asupra tuturor protecția Sfintei Fecioare Maria și vă acordă dumneavoastră și tuturor participanților, implorata binecuvântare apostolică, precum și celor care se află în legătură prin satelit și întregii Fraternități. De la Vatican, 27 aprilie 2018, cardinal Pietro Parolin, secretar de Stat al Sfinției Sale».

1. Consecința unei alunecări

De la Ziua de început de an, o frază de-a lui don Giussani mi-a rămas în minte ca un pumn în stomac: «La început se construia, se încerca să se construiască pe ceva care se întâmpla [...] și care ne cuprinsese pe toți. Oricât de naivă și de exagerată ar fi fost, aceasta era o poziție pură. De aceea, pentru că am abandonat-o cumva și ne-am certificat pe o poziție, care a fost mai ales, aș zice, o „traducere culturală” mai mult decât un entuziasm pentru o Prezență, noi nu îl cunoaștem

¹ *Is* 43,19.

² Cfr. *In* 16,13.

– în sensul biblic – pe Cristos, noi nu cunoaștem misterul lui Dumnezeu, pentru că nu ne este familiar».³

Alunecarea de la entuziasmul pentru o Prezență la o traducere culturală a avut ca și consecință faptul că nu l-am cunoscut pe Cristos. Și că noi nu îl cunoaștem pe Cristos, se vede din faptul că nu ne este familiar.

Mi se pare că nu există sfidare mai mare decât cea pe care o găsim în această provocare: dacă, continuându-ne drumul, Cristos nu devine mai familiar, interesul pentru El va fi tot mai redus și atunci tot ceea ce vom face va fi o consecință tot mai desprinsă de originea proprie, ca o creangă uscată, care ne va lăsa în fiecare zi tot mai dezamăgiți, cu gura tot mai amară.

Munca pe care am elaborat-o de la Începutul de an i-a dat fiecăruia dintre noi posibilitatea de a-și da seama de drumul pe care l-a făcut în aceste luni. Cum putem înțelege dacă l-am cunoscut mai mult pe Cristos? Prin care semne putem demonstra acest lucru?

Don Giussani ne-a dat un criteriu de verificare, ca să putem recunoaște dacă Cristos a intrat cu adevărat și dacă intră mereu tot mai mult în viața noastră sau nu, dacă devine în fiecare zi tot mai familiar sau nu. Ca să înțelegem acest lucru e suficient să ne gândim la o experiență pe care o trăiește fiecare dintre noi: vedem că o prezență, cineva, a intrat în viața noastră atât de mult, încât ne devine familiar, atunci când determină modul de a aborda totul, de a sta în fața lucrurilor și a circumstanțelor. E de-ajuns să vă gândiți la copiii voștri. Dimpotrivă, atunci când această familiaritate nu există, sau nu e suficientă, punctul de pornire rămâne cel de dinainte: o anumită impresie despre lucruri, schemele pe care le ducem cu noi. Cu toții putem documenta acest lucru. Ceea ce se întâmplă cu Cristos nu este diferit. Dacă, de fapt, evenimentul lui Cristos nu influențează modul meu de a trăi, de a sta în fața realului, a situațiilor și a provocărilor de zi cu zi, dacă *evenimentul lui Cristos* prezent nu determină forma cu care trăim circumstanțele, asta înseamnă că le întâmpinăm la fel ca toți ceilalți, adică pornind de la *impresia* pe care circumstanțele o trezesc în noi și, la fel ca toți, ajungem să sfârșim sufocându-ne într-o viață care «ne taie picioarele».⁴ Rezultatul sare imediat în ochi: o viață dominată de „impresiile” noastre – fiecare să se gândească la cum se trezește în unele dimineți –, în loc să înțească entuziasmul pentru Cristos, face credința mai irelevantă pentru existența noastră, fiindcă nu se observă relevanța lui Cristos față de exigențele vieții.

Dar dacă entuziasmul pentru Cristos nu crește mereu tot mai mult, atunci unde vom căuta împlinirea noastră? Fiecare își poate privi propria viață și să observe ce anume predomină în ea. Întrucât inima noastră nu poate înceta să dorească, în mod inevitabil vom căuta împlinirea în ceea ce facem noi, în «efortul nostru implicat în activități asociative, în opere, în caritate, în cultură, la nivel social, politic»,⁵ sau în tentativa noastră profesională. Credința devine astfel doar o „premisă” pe care o lăsăm în urma noastră. De aceea don Giussani ne spunea că «greșeala esențială pe care o putem face [...] este să considerăm scontată credința. Adică: având în vedere credința, presupunând credința, iată, noi facem acum niște activități culturale».⁶ El nu ne lasă în pace cu această rechemare: «Dacă tot ceea ce așteptăm nu se împlinește deplin în ceea ce ne-a fost dat, în faptul care ne-a fost dat», adică în Faptul lui Cristos, toate activitățile noastre, tot ceea ce facem «devine așteptare a împărăției noastre».⁷

³ L. Giussani, *Una strana compagnia* [O companie ciudată, n. tr.], Bur, Milano 2017, p. 88-89.

⁴ C. Pavese, *Dialoghi con Leucò*, Einaudi, Torino 1947, p. 166.

⁵ L. Giussani, *Una strana compagnia*, op. cit., p. 88.

⁶ L. Giussani, *Dall'utopia alla presenza (1975-1978)* [De la utopie la prezență (1975-1978), n. tr.], Bur, Milano 2006, p. 173.

⁷ L. Giussani in A. Savorana, *Vita di don Giussani* [Viața lui don Giussani, n. tr.], Bur, Milano 2013, p. 392.

Atunci, întrebarea pe care ne-o punem în mod inevitabil este: dar aceste activități, sunt ele în stare să ne împlinească? Semnalul de alarmă este acea senzație de neliniște care ne asaltează datorită unui «a face» care, în fond, nu ne satisface.

Dar, tocmai insatisfacția, pe care o simțim atunci când așteptăm împlinirea de la ceea ce facem, poate deveni – dacă păstrăm o ultimă urmă de sărăcie a inimii – o ocazie, oportunitatea de a simți înăuntrul nostru urgența de a ne întoarce la început, la acel entuziasm pentru Cristos care ne-a cucerit.

Îmi scrie un tânăr medic, ca dovadă a faptului că «urgența de a ne întoarce la început», la entuziasmul pentru Cristos, se referă la viața fiecăruia dintre noi, orice vârstă sau istorie am avea (se poate ca cineva să fi întâlnit mișcarea acum un an și să aibă mai puțin de treizeci de ani):

«Dragă Julián, în lunile acestea am început să înțeleg ceea ce ne-ai spus de multe ori, și anume, că dacă nu verific relevanța credinței cu exigențele vieții, aceasta nu poate rezista, iar primul indiciu este un scepticism – non explicit –, așa zice aproape un dubiu, un „cine știe”, o incredulitate față de faptul că anumite lucruri, anumite greutăți ale vieții ar putea fi îmbrățișate și schimbate de Cristos. Mie mi s-a întâmplat la serviciu. Sunt medic rezident într-o secție în care ritmul de lucru este foarte alert, competiția și lamentările sunt continue, iar majoritatea colegilor nu au aproape nimic în afară de muncă. În acești ani, în tentativa de a-mi face bine treaba, m-am lăsat foarte mult absorbit. În urma a două mari dezamăgiri profesionale, mi-am dat seama cât de puțin este în stare munca – cel puțin așa cum o trăiesc eu – să îmi dea înapoi, în termeni de satisfacție, măcar un pic din cât dau eu pentru muncă: un bilanț categoric negativ. Acest fapt m-a făcut chiar să mă gândesc la serviciu ca la ceva care îmi ia din timpul cu soția și cu prietenii și lamentarea chiar a crescut! Să citesc Școala de comunitate, să merg la liturghie, să vorbesc cu prietenii – atâta vreme cât cineva nu e dispus să își schimbe punctul de vedere, ci vrea doar o soluție pentru problema imediată – rezultă a fi toate niște tentative sortite eșecului și mă fac tot mai sceptic cu privire la faptul că Cristos ar putea schimba ceva legat de raportul meu cu serviciul. În sfârșit, s-a întâmplat ceva. De circa două luni merg câteodată la liturghie înainte de a merge la serviciu; este un grup de oameni care sunt din mișcare și care merge în fiecare dimineață și, după liturghie, beau rapid o cafea la barul din fața bisericii: un fapt banal și zilnic pentru ei. În prima dimineață în care m-am alăturat lor am fost bucuros și am făcut drumul spre serviciu, cu motocicletă – momentul în care, de obicei, mă apucă preocuparea pentru tot ceea ce urmează să fac și pentru toate sarcinile ce trebuie îndeplinite pe undeva – cu lejeritatea cuiva care tocmai a văzut ceva frumos. În timp ce eu, în majoritatea pauzelor, când nu sunt la serviciu, sunt deja cu mintea la lucrul următor ce trebuie făcut, ei, în acele zece minute chiar au fost acolo, atenți, prezenți. M-a impresionat și atenția față de mine, care nu îi cunoșteam, dar și față de câteva persoane fără adăpost care mișunau în fața bisericii. Am surprins o serie de date care m-au făcut să mă întreb dacă nu ar fi cu adevărat posibil, și pentru mine, să fiu bucuros la serviciu. Un fapt mic a redeschis o breșă în lamentarea mea: o întrebare care mă determină să fac un drum. În timpul unei întâlniri cu tine și cu câțiva tineri care lucrează, am văzut întâmplându-se aceeași dinamică, la fel cu cea de la bar: m-a mirat libertatea ta în fața noastră, faptul că tu nu ai nimic de apărut și, chiar mai mult, ai o curiozitate față de ceea ce putea ieși de la noi. Judecățile pe care le-ai dat m-au bulversat și adesea au demascat perspectiva redusă pe care o aveam asupra realității. Înțeleg că o privire atât de liberă nu poate fi produsă de o cultură mai perfectă și mai atentă în domeniul textelor lui Giussani, de participarea la mai multe gesturi și întâlniri de discuții, ci apare doar datorită unei familiarități cu Misterul. De aceea te-am observat cu curiozitate și invidie, și mă întrebam încontinuu de ce răspundeai la diferitele provocări într-un mod diferit față de cum așa fi răspuns eu. Trăiam tensiunea de a mă identifica, încercând să înțeleg cum

privești tu lucrurile. A fost frumos fiindcă pentru mine, la început, să urmez a fost exact așa: o identificare, aproape spontană, care izvoră din uimirea față de o diversitate umană».

Atenție, pentru a regăsi entuziasmul începutului nu e suficient să fim nostalgici, nu e suficient să ne reîntâlnim cu prietenii și să ne aducem aminte de vremurile bune. Să ne amintim ceva ce a fost nu ne restituie începutul. Amintirea vremurilor bune de la începutul unei iubiri nu îi redă unui cuplu entuziasmul pierdut de-a lungul anilor ce-au urmat. Vreți o dovadă a acestui fapt? Uitați-vă la scepticismul care se insinuează în viața atâtor adulți! Unica posibilitate e să se întâmple din nou, acum, ceea ce ne-a entuziasmat la început.

Don Giussani s-a exprimat în mod definitiv asupra câtorva tentative de-ale noastre de a recupera începutul: «Să formulăm următoarea ipoteză: se adună azi câțiva care [...], având amintirea impresionantă a unui eveniment de care au fost impresionați – care le-a făcut bine, care le-a definit viața –, vor să-l reia, umplând o „discontinuitate” care s-a produs de-a lungul anilor. [...] Dacă, de exemplu, ar zice: „Hai să ne grupăm să facem un grup de cateheză, sau să dezvoltăm o inițiativă politică nouă, sau, mai mult, să susținem o acțiune caritabilă, să creăm o operă etc”, niciunul dintre aceste răspunsuri nu ar fi potrivit pentru acoperirea golului discontinuității». Nimic mai clar de atât: «Continuitatea cu „atunci” se restabilește doar prin reîntâmplarea aceluiași eveniment, cu același impact acum».⁸ Fiindcă începutul este un eveniment, întotdeauna. Și pentru a acoperi discontinuitatea față de început trebuie să se întâmple din nou, acum, ceea ce s-a întâmplat atunci, trebuie să se întâmple același eveniment care ne-a pus în mișcare la început. E ceea ce ne-a amintit papa Francisc în piața Sfântul Petru: «Carisma nu se conservă într-o sticlă de apă distilată! [...] Don Giussani nu poate fi redus la un muzeu cu amintiri [...]. Fidelitatea față de tradiție – spunea Mahler – „înseamnă să păstrezi viu focul”».⁹

Doar reîntâmplarea prezenței Sale acum ne poate reda începutul. Cristos este un eveniment prezent. Iar unica speranță pentru noi este să-l cunoaștem mai mult pe Cristos, dacă nu vrem să pierdem entuziasmul care ne-a cucerit. De aceea, de la Începutul anului mi-a rămas în suflet spinul acestei fraze.

2. În procesul de a crește mari, o demoralizare

La primele Exerciții ale Fraternității, don Giussani ne spunea în mod precis că dușmanul nostru este «lipsa cunoașterii lui Cristos». Dar despre ce fel de cunoaștere este vorba? Cum pentru noi cunoașterea este, de obicei, redusă la un a ști conceptual, Giussani ne avertizează că vorbește despre cunoaștere așa cum o înțelege Sfânta Biblie: «Cunoaștere ca familiaritate, ca însuflețire, ca identificare, ca prezență a inimii». De aceea, observă mai apoi: «E ca și cum [după întâlnire] nu ar fi urmat o familiaritate, ceea ce s-a făcut simțit [...]. Există un obstacol, care este îndepărtarea Sa, care este ca o non prezență a Sa, o ființare care nu determină inima. În acțiuni nu este așa, cu privire la ceea ce ar putea fi determinant – mergem la biserică, „facem” mișcarea, eventual spunem chiar și Compieta, facem Școala de comunitate, ne implicăm în caritativa, mergem să facem grupuri aici și acolo și ne lansăm, ne catapultăm chiar și în politică –. Nu lipsește în acțiuni: [...] dar în inimă? În inimă nu! Fiindcă inima este felul în care cineva își privește copiii, cum își privește soția sau soțul, cum se uită la cineva care trece pe lângă el, cum

⁸ L. Giussani, «Qualcosa che viene prima» [«Ceva ce se întâmplă înainte», n. tr.], în *Dalla fede il metodo* [Din credință se naște metoda, n. tr.] *Tracce-Quaderni* 2, supl. la *Tracce-Litterae Communionis*, aprilie 1994, p. 42-43.

⁹ Francisc, *Discurs adresat mișcării Comunione e Liberazione*, 7 martie 2015.

îi privește pe cei din comunitate sau pe colegii de muncă, sau – mai ales – cum se trezește dimineța».¹⁰

Și nu numai. Îndepărtarea inimii față de Cristos «explică și o altă îndepărtare, care se arată chiar într-o stinghereală ultimă în raporturile dintre noi, în privirile dintre noi, pentru că doar Cristos [...] ne poate face cu adevărat mai frați»,¹¹ prieteni! De câte ori nu am vorbit noi despre asta și nu am experimentat acest lucru în viață?! Depărtarea inimii față de Cristos devine depărtare a unora față de alții, astfel încât între noi predomină o ultimă, reciprocă, înstrăinare.

Acum, Isus poate fi atât de departe de inimă încât să devină pentru noi ca un străin: «Dacă Isus ar veni aici, în tăcere – *softly* – și s-ar așeza acolo, pe un scaun, acolo, lângă ea, și, la un moment dat, ne-am da seama cu toții, nu știu în câți dintre noi, uimirea, recunoștința, bucuria ... nu știu în câți dintre noi afecțiunea ar fi cu adevărat spontană, deși păstrăm o anumită conștiință de sine. [...] Nu știu dacă ne-am simți sau nu cuprinși de un val de rușine [...], dacă ne-am da seama în clipa aceea că nu am spus niciodată „Tu” [...], dacă am încerca să trăim serios naufragiul încă incomplet al Eului său personal în eul nostru colectiv».¹² Să ne întrebăm: care dintre noi i-a spus azi «Tu» lui Cristos, cu acea familiaritate cu care tratează acele prezențe care îi sunt cu adevărat dragi?

Nu e vorba că Cristos ar fi un necunoscut pentru viața noastră, să ne înțelegem. «În mod paradoxal – insist – [don Giussani face presiune] Cristos este chiar motivul pentru care ducem un stil de viață pe care nu l-am fi avut altfel: și, cu toate acestea, e departe de inimă!» Crescând, devenind adulți, cu toate că facem multe lucruri pentru mișcare sau în numele mișcării, Cristos a rămas departe de inima noastră, se poate să nu ne fi pătruns încă în inimă. «Într-adevăr eu nu consider [continuă don Giussani] că, din punct de vedere statistic, caracteristica normală ar fi că creșterea în vârstă ni l-ar fi făcut mai familiar pe Cristos, ne-ar fi făcut mai prezentă acea „mare absență” [...]. Nu cred.»¹³

Ce anume se întâmplă dacă creșterea noastră nu îl face mai familiar pe Cristos? Intervine în noi o demoralizare, «nu în sensul banal al termenului, ci față de acea familiaritate cu Dumnezeu în care rezidă esența vieții omului».¹⁴ De aceea, dacă moralitatea înseamnă «a tinde spre ceva mai mare decât noi, atunci demoralizarea înseamnă absența acestei tensiuni. Insist că, la nivel de discursuri și chiar la nivelul operelor – nu în mod mincinos, ci chiar de-adevăratelea –, această tensiune umple de viață, dar nu se regăsește, în mod ultim, *în inimă*. Fiindcă ceea ce se află în mod ultim în inimă [...] nu are ore și nu are condiții care să poată împiedica prezența sa la acel nivel [...]. Așa cum eul nu își poate întrerupe viața, tot așa, atunci când inima este morală, atunci când inima nu este demoralizată, atunci, acea tensiune către „mai mult”, către ceva mai mult, este ca și cum nu ar mai dispărea niciodată». Nu există o clipă de răgaz, prieteni, pentru că aici este vorba despre inimă, nu de opere. «Problema este realmente inima noastră.»¹⁵

Cum putem contracara această demoralizare? În acest punct, don Giussani subliniază din nou valoarea prieteniei dintre noi, a companiei noastre, a Fraternității noastre, clarificând scopul acesteia: «Compania noastră trebuie, în mod deosebit, să ne facă să luptăm împotriva acestei demoralizări, ea ar vrea să fie instrumentul principal împotriva acestei demoralizări».¹⁶

¹⁰ L. Giussani, *Una strana compagnia*, op. cit., p. 22-24.

¹¹ *Ibidem*, p. 24.

¹² L. Giussani, *L'attrattiva Gesù* [Atractiva Isus, n. tr.], Bur, Milano 1999, p. 151.

¹³ L. Giussani, *Una strana compagnia*, op. cit., p. 24-25.

¹⁴ *Ibidem*, p. 30.

¹⁵ *Ibidem*, p. 25-26.

¹⁶ *Ibidem*, p. 26.

Dar cum poate ea să ne ajute în această luptă, astfel încât Cristos să pătrundă în inima noastră? Vedem asta foarte clar atunci când se întâmplă.

«Dragă don Julián, tocmai am participat la *Via Crucis* ieri seară, la Caravaggio, după ani în care am uitat complet de Vinerea Mare. Am avut mereu scuze pe motiv de serviciu, drept pentru care liniștit lipseam de la acest gest fără niciun dubiu. Nu simțeam nevoia, în adâncul meu, a acestui gest. Anul acesta, cine știe de ce, mi-am găsit timp și am înțeles că problema este pe ce anume se sprijină inima mea. A fost ca și cum aș fi revenit la originea a toate. Pe vremea Triduurilor pascale ale studenților, pe când erau cu don Giussani la Caravaggio, era unul dintre lucrurile care m-au fulgerat, pe vremea aceea aveam douăzeci de ani. Și m-a „pus la pământ” și ieri, dar cu o durere sfâșietoare, când am auzit corul cântând *Cristo al morir tendea* și întrebarea plină de suferință a Mariei: „L-ați lăsa voi pentru o altă iubire?”. M-a impresionat pentru că nu spune „pentru păcat” sau „pentru rău”, ci „pentru o altă iubire”. Azi dimineață mi-am pus niște întrebări pe care nu mi le puneam de zeci de ani sau pe care poate nu mi le-am pus niciodată. M-am întrebat de ce Biserica propune din nou, în fiecare an, Săptămâna Sfântă. Cât de des lăsăm să treacă acest timp ca un gest care, în fond, nu schimbă nimic în noi, în viața noastră, pentru că oricum „deja știm” și nu există nimic ce să trebuiască ajustat! Așteptăm să treacă repede ca să ne ocupăm de lucruri concrete: serviciul, ziua de salariu, soțul, copiii, casa, mașina, zilele de naștere, grupurile de Fraternitate (dar pe urmă, la ce anume suntem frați?), vacanțele mișcării sau vacanțele la mare cu prietenii. În schimb, Biserica rupe, literalmente rupe timpul, ca să redeschidă acea rană care este umanitatea mea. Pentru că tu, prietena mea, soțul meu, soția mea, fiul meu și fiecare mișcare a inimii mele, tu, care ești totul pentru mine, nu vei trăi pentru totdeauna și mă vei trăda și eu te voi trăda și mă trădez pe mine însămi; tu, persoana pe care o iubesc atât de profund, nu ești în stare să îți ții promisiunea pe care totuși ai trezit-o în mine. Atunci, în ce să îmi pun speranța pe care inima nu încetează să o ceară? Iată ce anume ne repropune Biserica în fiecare an: să descoperim rănilor de fiecare zi și, din Miercurea Cenușii, să ne recunoaștem nevoiași de toate, să ne punem din nou în poziția cea mai adevărată, cerșirea. Răspunsul nu ne este dat, ci se impune în fața unei inimi care cerșește și care aleargă, într-un răsărit nou, în cea de a treia zi.»

Iată datoria companiei. Pentru mai puțin de atât nu se merită să rămânem în ea. «Compania noastră», insistă don Giussani, «trebuie să coboare mai adânc, și mai adânc, și trebuie să se refere la noi înșine, trebuie să se refere la inima noastră»,¹⁷ ea trebuie să ne introducă – așa cum spune Școala de comunitate –, să ne ducă la «un raport profund personal cu El»,¹⁸ cu Cristos.

Dar, ajunși la acest nivel, explică don Giussani, la nivelul recuoșterii mele de Tine, o, Cristoase, adică la nivelul inimii, nimeni nu poate delega altora răspunsul, care poate fi doar personal: «Aceasta este o responsabilitate [după cum demonstrează scrisoarea pe care tocmai am citit-o] [...], pe care nu o putem descărca asupra companiei. Inima este unicul lucru în care cumva nu există *partners* [...]. Dacă faci parte dintr-o echipă în care fiecare are un rol, unul îl trage pe celălalt, și așa este în privința mișcării, în activitățile mișcării. Aici nu! De aceea, compania noastră probabil că o fi o companie ciudată: e ca o companie asupra căreia nu poți descărca nimic».¹⁹

3. Cristos, speranța împlinirii

¹⁷*Ibidem*, pp. 26-27.

¹⁸ L. Giussani, *De ce biserică*, Nemira, București 2005, p. 245.

¹⁹ L. Giussani, *Una strana compagnia*, op. cit., p. 27.

De ce Giussani insistă atât de mult pe necesitatea ca Cristos să pătrundă în inimă? Rațiunea este simplă: fără Cristos, inima rămâne nesatisfăcută. Iar experiența ne arată că inima nu poate trișa, pentru că este obiectivă și invincibilă. Așa cum ne amintește primul capitol din *Sensul religios*, inima, ca criteriu de judecată, este obiectivă: într-adevăr, cu exigențele originare, ne trezim pur și simplu în noi, nu le putem manipula noi, ne sunt date odată cu viața. De aceea, inima este invincibilă ca criteriu: exigențele elementare sunt invincibile, astfel încât demaschează constant reducățiile și imaginile pe care ni le facem despre ceea ce ar trebui să răspundă la setea inimii; sentimentul de insatisfacție pe care îl simțim în fața haosului personal sau familiar, dar și în fața unui succes profesional, este un semn evident al acestui aspect.

În această insistență a lui Giussani putem găsi toată stima sa față de noi, pasiunea sa pentru fiecare dintre noi. El este chiar întruparea unei companii adevărate, cea a celui care nu renunță niciodată să ne recheme la unicul lucru care poate satisface inima. «Absența lui Cristos», de fapt, «demolează și deprimă, reduce umanul la o formă stabilă de depresie. Cu cât e mai redusă posibilitatea prezenței Tale, o, Cristoase, cu atât e mai redusă umanitatea față de inima mea și față de inima ta; cu cât e mai redusă posibilitatea prezenței Tale, o, Cristoase, cu atât e mai redusă umanitatea în raportul dintre bărbat și soția sa, a femeii cu copiii ei, cu [consecința de] acea extensie care înlocuiește afecțiunea adevărată, iubirea adevărată, caritatea, gratuitatea dăruirii de sine, [care este] pretenția [...]. Cu cât e mai puțin posibilă prezența Ta, o, Cristoase, cu atât e mai mică posibilitatea de umanitate pentru [...] toată lumea care se înghesuie în jurul tău»,²⁰ în jurul nostru.

Care este opusul demoralizării inimii și al deprimării umanului, care par să caracterizeze creșterea noastră? «Contrariul demoralizării», de care cu toții avem nevoie, «este speranța». Și prietena noastră ne mărturisea același lucru. Ceea ce ne spune don Giussani se atestă în mod impresionant în oricine face o experiență adevărată de umanitate, în oricine este fidel față de ceea ce se întâmplă în viața sa. Dar care speranță? Despre ce speranță este vorba? De speranța în propriul destin, în propria împlinire. Dar cum este posibil, cu toate greșelile, căderile, contradicțiile care se repetă, se înmulțesc și se adună? «Această speranță există doar acolo unde Dumnezeu i-a vorbit omului.» Conținutul unei astfel de speranțe este de fapt ceea ce «ce i-a spus Îngerul Fecioarei: „Lui Dumnezeu nimic nu este cu neputință”. Cred că asta este tot. Omul nou pe care Cristos a venit să-l trezească în lume este omul pentru care această afirmație este esența vieții: „Lui Dumnezeu nimic nu-i este cu neputință”; acolo unde Dumnezeu nu este „Dumnezeul” gândurilor noastre, ci este Dumnezeu cel adevărat, acela viu, care trăiește, acela care a devenit om, Cristos».²¹

Biblia ne amintește: «Iată, eu sunt Domnul fiecărei ființe vii; să existe oare ceva imposibil pentru mine?».²² «„Lui Dumnezeu nimic nu îi este cu neputință”! această frază se află chiar la începutul adevăratei istorii a umanității, se află la începuturile marii profeții a poporului lui Israel, se află la începuturile istoriei poporului cel nou, a lumii celei noi, a veștii aduse de către înger Fecioarei, și se află la începutul ascezei omului cel nou, se află la începutul perspectivei și a mișcării omului cel nou. [...] Apostolii, în fața frazei Sale „E mai ușor să intre o cămilă prin urechile unui ac, decât ca un bogat să intre în împărăția cerurilor”, au spus: „Dar atunci cine va putea intra în împărăția cerurilor? Cine se va putea salva?”. Și ei erau oameni săraci în averi, cele câteva

²⁰ L. Giussani, *Si può vivere così* [Se poate trăi așa, n. tr.]. Exerciții Spirituale ale Fraternității Comunione e Liberazione, Rimini 28-30 aprilie 1995, supl. la *Litterae Communionis-Tracce*, n. 6, 1995, p. 22.

²¹ L. Giussani, *Una strana compagnia*, op. cit., p. 28.

²² *Ier 32,27*.

lucruri pe care le aveau le lășaseră. Isus răspunse: „Vouă vă e imposibil, dar lui Dumnezeu nimic nu îi este cu neputință”»²³

Aceasta este baza speranței, a posibilității de salvare de la demoralizare, de la dispariția tensiunii inimii către ceea ce este destinația ei, pentru care e făcută: Dumnezeu a devenit om, Cristos. «Un om nou a intrat în lume și, odată cu el, o cale nouă»:²⁴ imposibilul a devenit posibil. Ne-o amintește într-un mod impresionant afișul de Paști: «Din ziua în care Petru și Ioan au fugit la mormântul gol și L-au văzut apoi înviat și viu în mijlocul lor, totul se poate schimba. De atunci și pentru totdeauna un om se poate schimba, poate trăi, poate trăi din nou. Prezența lui Isus din Nazaret e ca limfa care, din interior – în mod misterios, dar cert –, revigorează ariditatea noastră și face ca imposibilul să fie posibil: ceea ce nouă ne este imposibil, nu îi este imposibil lui Dumnezeu. Astfel, o umanitate nouă de-abia schițată, pentru cel care are ochii și inima sinceră, devine vizibilă prin compania celor care Îl recunosc prezent, Dumnezeu-cu-noi. O umanitate de-abia schițată, nouă, la fel ca reînverzirea naturii amare și aride.»²⁵

Prieteni, trebuie, atunci, să îi cerem Spiritului simplitatea de a-l recunoaște pe Cristos, de «a ridica privirea de la noi înșine la acea Prezență»²⁶ care a venit în întâmpinarea noastră, și de a lăsa ca ea să pătrundă în inima noastră, precum răsăritul unei zile noi.

Doar de o simplitate avem nevoie. «Totul se rezumă la a avea o inimă de copil». Ce înseamnă asta? «Să ne ridicăm fruntea de la propriile probleme, de la proiecte, de la propriile defecte, de la defectele celorlalți, pentru a-l privi pe Cristos cel înviat. „Să ridicăm privirea de la sine la acea Prezență.” E ca și cum ar trebui să sufle un vânt care să smulgă din noi tot ceea ce suntem; atunci, inima devine sau redevine liberă, și continuă să trăiască în trup, adică greșește la fel ca mai înainte [...], dar e ca și cum altceva ar fi intrat în lume. Un om nou a intrat în lume și, odată cu el, o cale nouă. „Iată, e deschisă o cale prin deșert: nu o vedeți?” În deșertul lumii se deschide un drum, adică se deschide posibilitatea de „opere”, dar, înainte de toate a *unei opere*. „Opere”, adică expresie a umanului, „opera” adică o umanitate nouă, o companie umană nouă.»²⁷

Nu există nicio altă posibilitate pentru a putea regăsi entuziasmul de la început, entuziasm pe care se poate să îl fi pierdut trăind: «Fără această simplitate, fără această sărăcie, fără să avem capacitatea de a ridica privirea de la noi înșine la acea Prezență, e imposibilă o companie care să ridice de pe noi acea stinghereală ultimă, [...] care să devină cu adevărat un ajutor în drumul către destin [...]. Trebuie să îmi ridic privirea de la mine la această Prezență, la prezența lui Cristos înviat».²⁸ A ridica privirea de la noi înșine pentru a o îndrepta spre prezența Sa este unica posibilitate pentru a trăi propria viață câștigând-o și pentru a salva compania, depășind acea stinghereală ultimă dintre noi, despre care vorbește don Giussani.

Doar Cristos este capabil să răspundă la așteptarea care ne-a adus aici, așa cum scrie cineva dintre voi: «Aștept Exercițiile așa cum nu s-a întâmplat niciodată în viața mea!», doar ca să citez unul din numeroasele mesaje care au sosit, pline de această așteptare.

În culmea crizei din '68, Giussani le spunea prietenilor de la Centrul Péguy: «E nevoie să se încheie cum trebuie o etapă ca să înceapă alta: cea definitivă, cea matură, cea care poate susține lovitura timpului, ba mai mult, lovitura întregii istorii, pentru că acea veste care a început să miște două persoane (primul capitol din sfântul Ioan), Ioan și Andrei, acum două mii de ani, acea

²³ L. Giussani, *Una strana compagnia*, op. cit., p. 29.

²⁴ *Ibidem*, p. 34.

²⁵ L. Giussani, *Comunione e Liberazione*, Afiș de Paști 2018.

²⁶ L. Giussani, *Una strana compagnia*, op. cit., p. 35.

²⁷ *Ibidem*, p. 34-35.

²⁸ *Ibidem*, p. 35.

veste, acea persoană există ca atare și la fel fenomenul care ne-a atras aici și este fenomenul care ne poate face să rămânem în Biserica lui Dumnezeu».²⁹

Să îi cerem lui Cristos ca, în aceste zile, să facă inima noastră să vibreze de afecțiune pentru El: este unica posibilitate pentru a-L cunoaște cu adevărat, într-un mod care să nu fie conceptual sau intelectual. Atunci, să ne identificăm cu invocarea pe care don Giussani o împrumută de la *Stabat Mater*, atribuit lui Jacopone da Todi, în timp ce comentează versiunea muzicală a lui Dvořák: *Fac ut ardeat cor meum in amando Christum Deum ut sibi complaceam* (fă să ardă inima mea de iubire pentru Cristos, astfel încât să îi pot fi pe plac). «Fă ca totul să ardă în mine! Totul, totul, până la ultimul fir de păr de pe cap. Fă ca totul să ardă în mine, nevrednicul, creat totuși pentru a cânta: „Te ador, Mântuitorule”. Ce libertate, ce înflăcărare pentru a-l recunoaște!»³⁰

După cum ați văzut când ați intrat în sală, anul acesta ne-am gândit să ne propunem, la fiecare intrare, un citat scurt, din don Giussani, referitor la fragmentul muzical pe care îl ascultăm, ca ajutor pentru a ne identifica mai mult cu ceea ce se întâmplă. Fragmentele muzicale pe care le propunem, după cum știți, nu sunt la întâmplare: don Giussani ne-a introdus, în timp, în fiecare dintre acestea, tocmai datorită forței pe care acestea o pot avea pentru a ne ajuta să stăm în liniște. Cine s-a uitat la imaginile lui Caravaggio în timp ce asculta *Fac ut ardeat* probabil a experimentat acest lucru. Nu e la fel dacă suntem distrași sau butonăm telefonul sau dacă ne lăsăm cuprinși de ceea ce este în fața noastră: a fi atenți este pentru a nu reduce încărcătura a ceea ce se întâmplă.

Să luăm, de pildă, ceea ce don Giussani ne-a spus despre o lucrare a lui Mozart, *Marea Misă în do minor*, pe care de multe ori am ascultat-o în timpul gesturilor noastre: «Acest cântec minunat ne ajută să ne reculegem într-o tăcere recunoscătoare, astfel încât se poate naște în inimă, poate răsări în inimă floarea „da”-ului, datorită căreia omul poate acționa, poate deveni colaborator al Creatorului [...]: iubitor al Creatorului. Așa cum a fost pentru Fecioară [...]: un raport nemărginit îi umplea inima și timpul. Dacă intensitatea religioasă a muzicii lui Mozart – o genialitate care este dar al Spiritului – ar pătrunde în inima noastră, în viața noastră, cu toate neliniștile, contradicțiile, eforturile, ar fi frumoasă ca muzica».³¹

Eu, alături de voi, îmi doresc să mă las educat tot mai mult de carismă pentru a trăi liniștea, *această* liniște, care înseamnă «să fim umpluți, în inimă și minte, de lucrurile importante», de Prezența cea mai decisivă pentru viață. «Liniștea [...] coincide cu ceea ce noi numim memorie.» Zilele acestea, pe care le vom trăi împreună, «memoria va fi favorizată de muzica pe care o vom asculta sau de tablourile pe care le vom vedea [pe monitoare]; așa ne vom predispune pentru a privi, pentru a asculta, pentru a simți cu mintea și cu inima ceea ce Dumnezeu ne va propune într-un anumit fel»³², ca să ne lăsăm duși, cuprinși de El.

Toate încercările pe care le facem – alegerea unei anumite muzici, a cântecelor și a imaginilor – sunt pentru a învăța să îi lăsăm spațiu Altcuiva, care, apoi, este unica rațiune care se poate să ne fi adus astăzi aici.

De aceea, vă amintesc să acordați o atenție specială tăcerii în aceste zile, pe parcursul deplasărilor de la hotel, la întretrea și la ieșirea din sală. Gestul pe care îl vom trăi depinde foarte

²⁹ L. Giussani în A. Savorana, *Vita di don Giussani*, op. cit., p. 413.

³⁰ L. Giussani, «La festa della fede» [«Sărbătoarea credinței», n. tr.], în *Spirito Gentil. Un invito all'ascolto della grande musica guidati da Luigi Giussani* [*Spirito Gentil. O invitație de a asculta marea muzică, îndrumați de Luigi Giussani*, n. tr.], sub îngrijirea lui S. Chierici și S. Giampaolo, Bur, Milano 2011, p. 289.

³¹ L. Giussani, «Il divino incarnato» [«Divinnul întrupat», n. tr.], în *Spirito Gentil...*, op. cit., p. 55.

³² L. Giussani, *Dare la vita per l'opera di un Altro* [*A da viața pentru opera Altcuiva*, n. tr.], Exerciții Spirituale ale Fraternității Comunione e Liberazione, Rimini 8-10 mai 1992; supl. la *CL-Litterae Communionis*, n. 6, 1992, p. 5.

mult de contribuția fiecăruia dintre noi: cer pentru mine și pentru voi să nu prădăm această ocazie.

(© 2018 Fraternità di Comunione e Liberazione)